

**AGENCIJA ZA ELEKTRONSKЕ KOMUNIKACIJE
I POŠTANSKU DJELATNOST**

**ANALIZA CIJENA SVIH REGULISANIH ELEKTRONSKIH
KOMUNIKACIONIH USLUGA SA MJERAMA KOJE SU DO SAD
PREDUZETE U CILJU NJIHOVOG SMANJENJA-IZVOD**

Podgorica, jul 2020. godine

UVOD

Među regulatornim mjerama utvrđenim operatorima sa značajnom tržišnom snagom propisane su i obaveza odvajanja računovodstvenih evidencija i obaveza nadzora cijena i troškovnog računovodstva, što je uslovilo da Agencija usvoji sredinom 2011. godine Metodologiju računovodstvenog odvajanja i troškovnog računovodstva za fiksne telefonske mreže, a krajem 2012. godine Metodologiju računovodstvenog razdvajanja za mobilne telefonske mreže. Agencija je, zajedno sa izabranim konsultantom, definisala metodologiju troškovnog računovodstva baziranu na modelu potpuno raspodijeljenih troškova (*eng. Fully Distributed Costs-FDC*) sa kasnjim prelaskom na metodologiju dugoročnih inkrementalnih troškova (*eng. Long Run Incremental Costs- LRIC*). Takođe, kod principa troškovnog računovodstva u prvoj fazi se vršio obračun po istorijskim troškovima, sa kasnjim prelaskom na obračun po tekućim troškovima.

Podaci iz regulatornog troškovnog računovodstva obezbeđuju informacije o nivou marži za svaku kategoriju veleprodajnih i maloprodajnih usluga koja je neophodna za donošenje regulatornih odluka na dva načina: prvo, kod identifikacije stepena konkurencije i drugo kod formiranja mišljenja o potrebi dalje regulacije.

Odluka Agencije o cjenovnoj regulaciji je rezultat razmatranja kako stepena profitabilnosti regulisanih segmenata poslovanja operatora sa značajnom tržišnom snagom na bazi stope povrata na angažovani kapital (ROCE) po tržištima ili uslugama tako i nivoa jediničnih troškova usluga.

Nakon verifikacije rezultata troškovnih modela Agencija je propisivala obavezu operatorima sa značajnom tržišnom snagom da usklade cijene relevantnih usluga, koje su bile predmet analiza relevantnih tržišta, sa jediničnim troškovima sadržanim u troškovnim modelima operatora.

Propisivanje obaveze troškovnog i odvojenog računovodstva, odnosno uskladjivanje cijena sa rezultatima troškovnih modela, rezultiralo je značajnim padom cijena usluga u proteklom periodu regulacije koji najbolje ilustruju grafici u nastavku dokumenta.

A. CIJENE MALOPRODAJNIH USLUGA FIKSNE TELEFONIJE

I Maloprodajno tržište pristupa javnoj telefonskoj mreži na fiksnoj lokaciji za fizička i pravna lica

1) Usluga pristupa javnoj telefonskoj mreži na fiksnoj lokaciji za fizička i pravna lica

Uporedni pregled cijene mjesecne naknade za pristup mreži, rezultata troškovnog modela, prosjeka u regionu i državama članicama EU kao i trend kretanja cijene (sa PDV-om) mjesecne naknade za pristup mreži u € u periodu 2013-2020.godine

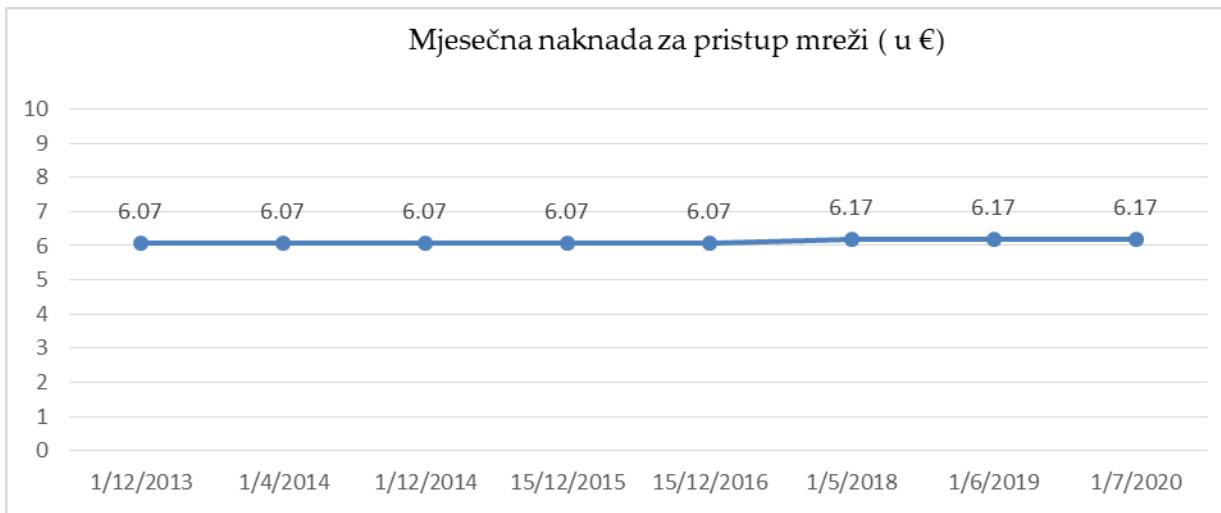
Naziv usluge	Cijene iz modela za 2018. godinu u €	Važeća cijena u €	Cijene iz modela za 2018/važeće cijene	Prosjek regionala u € ¹	Prosjek EU u € ²
Mjesečna naknada za pristup mreži	8.66	6.17	40.36%	9.11	11.65

Na osnovu podataka iz tabele možemo konstatovati:

- da je cijena iz modela za 2018. godinu veća od važeće cijene mjesecne preplate Crnogorskog Telekoma za 40.36%;
- da je važeća cijena mjesecne preplate Crnogorskog Telekom-a za 28.75% niža od cijene iz modela, za 32.27% niža od prosjeka regionala, odnosno za 47.03% niža od prosjeka EU.

¹ Prosjek regionala uzet iz Komparativne analize cijene usluga fikse telefonije, mobilne telefonije i širokopojasnog pristupa u Crnoj Gori, zemljama regionala i Evropske unije (za drugo polugode 2019. godine).

² Prosjek EU uzet iz Komparativne analize cijene usluga fikse telefonije, mobilne telefonije i širokopojasnog pristupa u Crnoj Gori, zemljama regionala i Evropske unije (za drugo polugode 2019. godine).

Grafik br. 1: Kretanje cijene (sa PDV-om) mjesečne naknade za pristup mreži u € u periodu 2013-2020.godine

Na osnovu grafika evidentno je da se cijena mjesečne pretplate nije mijenjala u analiziranom periodu, osim 2% zbog povećanja iznosa PDV-a sa 19% na 21% u 2018.godini.

II Maloprodajno tržište javno dostupnih usluga lokalnih i međumjesnih poziva na fiksnoj lokaciji za fizička i pravna lica koji se pružaju na fiksnoj lokaciji

U okviru Maloprodajnog tržišta javno dostupnih usluga lokalnih i međumjesnih poziva za pravna i fizička lica koji se pružaju na fiksnoj lokaciji spadaju:

- 1) lokalni pozivi unutar mreže;
- 2) međumjesni pozivi unutar mreže;
- 3) pozivi iz fiksne mreže ka mobilnim mrežama i
- 4) pozivi iz fiksne mreže ka drugim fiksnim mrežama.

1) Javno dostupna usluga lokalnih poziva za fizička i pravna lica koje se pružaju na fiksnoj lokaciji

Uporedni pregled cijena usluga lokalnih poziva, rezultata troškovnog modela, prosjeka u regionu i državama članicama EU i trend kretanja cijena (sa PDV-om) lokalnog poziva u €/cent u periodu 2013-2020.godine

Tip usluge	Cijena iz Modela CT-a za 2018.godin u u €/min	Cijena koje je bila na snazi do 01.07.2020. u €/min	Model 2018/ Cijena prije 01.07.2020.g	Važeća cijena u €/min	Važeća cijena /Cijena prije 01.07.2020. god.	Prosjek regionala ³ u €/min	Prosjek EU ⁴ u €/min
Lokalni poziv-jak saobraćaj	0.0181	0.0136	33.09%	0.0136	0%	0.016	0.024

Na osnovu podataka iz tabele možemo konstatovati sljedeće:

- Cijena lokalnog poziva iz modela za 2018. godinu viša je za 33.09% od važeće cijene lokalnog poziva;
- Važeća cijena lokalnog poziva je za 15% niža od prosjeka regionala, a za 43% niža od prosjeka EU.

Grafik br. 2 : Kretanje cijene (sa PDV-om) lokalnog poziva u €/cent u periodu 2013-2020.godine

Prosječni godišnji pad cijene usluge lokalnih poziva u posmatranom periodu je 7%, dok je poređenjem važeće cijene u 2020. godini u poređenju sa referentnom cijenom iz 2013. godine ostvaren ukupan pad cijene usluge od 40%.

³ Prosjek regionala uzet iz Komparativne analize cijene usluga fiksne telefonije, mobilne telefonije i širokopojasnog pristupa u Crnoj Gori, zemljama regionala i Evropske unije (za drugo polugodište 2019. godine).

⁴ Prosjek EU uzet iz Komparativne analize cijene usluga fiksne telefonije, mobilne telefonije i širokopojasnog pristupa u Crnoj Gori, zemljama regionala i Evropske unije (za drugo polugodište 2019. godine).

2) Javno dostupna usluga međumjesnih poziva za fizička i pravna lica koje se pružaju na fiksnoj lokaciji

Uporedni pregled cijena usluga međumjesnih poziva, rezultata troškovnog modela, prosjeka u regionu i državama članicama EU kao i trend kretanja cijene (sa PDV-om) međumjesnog poziva u €/cent u periodu 2013-2020.godine

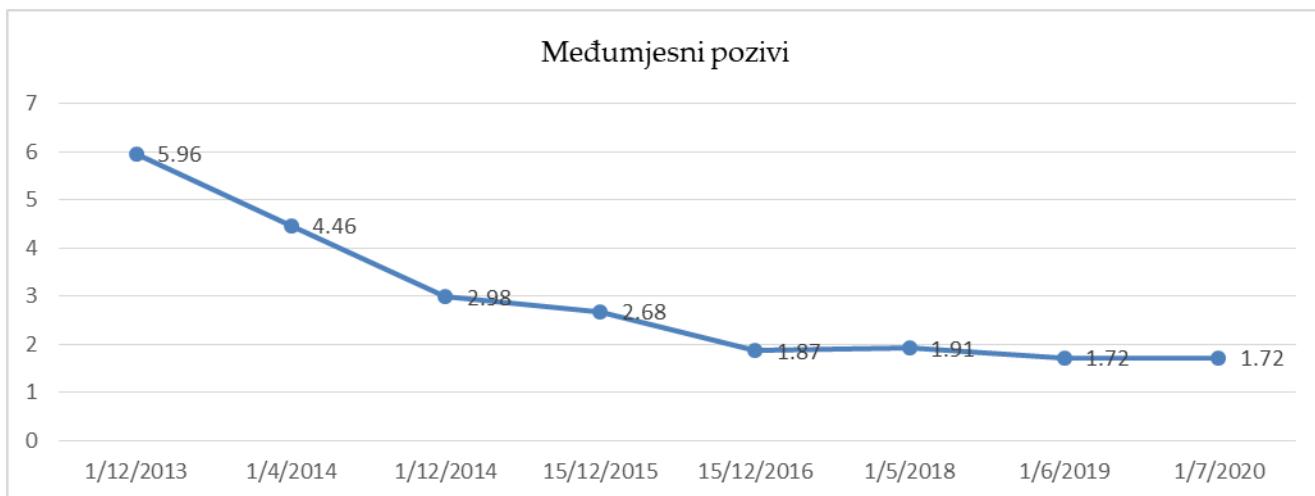
Tip usluge	Cijena iz Modela CT-a za 2018.godinu u €/min	Cijena koje je bila na snazi do 01.07.2020. u €/min	Model 2018/ Cijena prije 01.07.2020.g	Važeća cijena u €/min	Važeća cijena /Cijena prije 01.07.2020. god.	Proshek regionala u €/min ⁵	Proshek ⁶ EU u €/min
Međumjesni pozivi - jak saobraćaj	0.0181	0.0172	5.23%	0.0172	0%	0.017	0.026

Na osnovu podataka iz tabele možemo konstatovati sljedeće:

- Cijena međumjesnog poziva iz modela za 2018. godinu viša je za 5.12% od važeće cijene međumjesnog poziva;
- Važeća cijena međumjesnog poziva je za 1% viša od prosjeka regionala, a za 34% niža od prosjeka EU.

⁵ Prosjek regionala uzet iz Komparativne analize cijene usluga fikse telefonije, mobilne telefonije i širokopojasnog pristupa u Crnoj Gori, zemljama regionala i Evropske unije (za drugo polugode 2019. godine).

⁶ Prosjek EU uzet iz Komparativne analize cijene usluga fikse telefonije, mobilne telefonije i širokopojasnog pristupa u Crnoj Gori, zemljama regionala i Evropske unije (za drugo polugode 2019. godine).

Grafik br. 3: Kretanje cijene (sa PDV-om) međumjesnog poziva u €/cent u periodu 2013-2020.godine

Grafikom je ilustrativno predstavljen trend izrazitog pada cijene usluge međumjesnog poziva, kao rezultat implementiranih mjera cjenovne regulacije. Od početka primjene rezultata troškovnih modela u regulaciji cijene ove usluge najveći pad cijene, čak i za nivo od trećine cijene iz prethodnog perioda, Crnogorski Telekom je primijenio krajem 2014. godine i krajem 2016.godine.

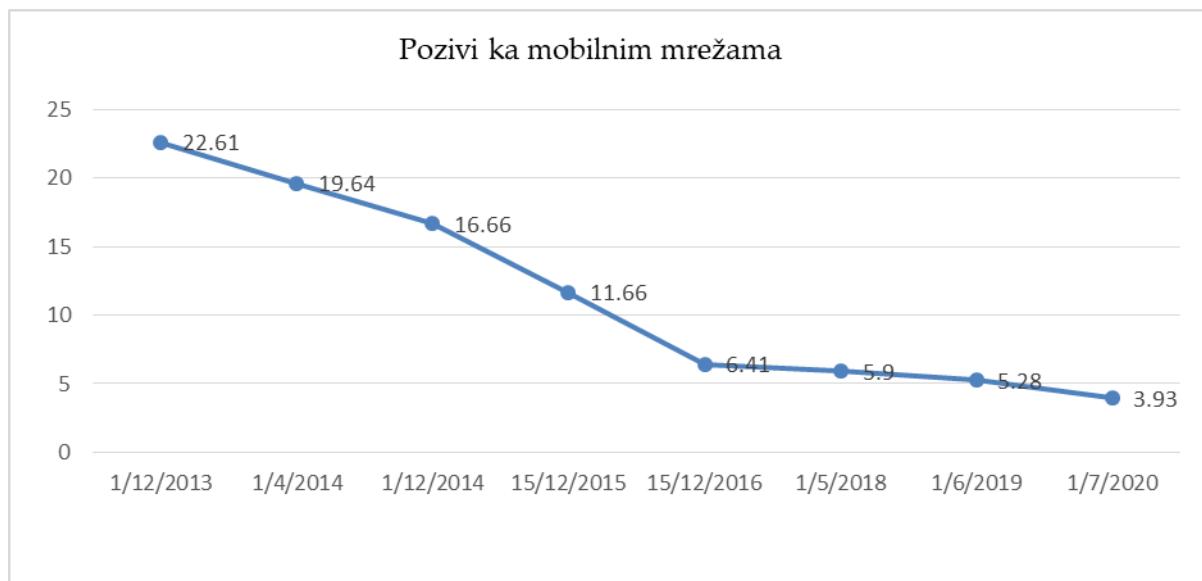
Prosječni godišnji pad cijene usluge lokalnih poziva u posmatranom periodu je 7%, dok je poređenjem važeće cijene u 2020.godini u poređenju sa referentnom cijenom iz 2013. godine ostvaren ukupan pad cijene usluge od 71%.

3) Javno dostupna usluga poziva ka mobilnim mrežama za fizička i pravna lica koje se pružaju na fiksnoj lokaciji

I Uporedni pregled cijena poziva ka mobilnim mrežama, rezultata troškovnog modela, prosjeka u regionu i državama članicama EU kao i trend kretanja cijene poziva ka mobilnim mrežama u €/cent u periodu 2013-2020.godine

Tip usluge	Cijena iz Modela CT-a za 2018.godin u u €/min	Cijena koje je bila na snazi do 01.07.2020. u €/min	Model 2018/ Cijena prije 01.07.2020.g	Važeća cijena u €/min	Važeća cijena /Cijena prije 01.07.2020. god.	Prosjek regionala u €/min	Prosjek EU u €/min
Usluga poziva ka mobilnim mrežama	0.0351	0.0528	-33.52%	0.0474	-10%	0.104	0.075

- Cijena poziva ka mobilnim mrežama iz modela za 2018. godinu niža je za 33.52% od cijene poziva ka mobilnim mrežama koja je bila na snazi do 01.07.2020.godine;
- Cijena poziva ka mobilnim mrežama koja se primjenjuje od 01.07.2020. godine je za 10% niža od cijene koja je bila na snazi do jula 2020.godine;
- Važeća cijena poziva ka mobilnim mrežama je za 54% niža od prosjeka regionala, a za 37% niža od prosjeka EU.

Grafik br.4: Kretanje cijene poziva ka mobilnim mrežama u €/cent u periodu 2013-2020.godine

Na osnovu grafika evidentno je da je u analiziranom periodu najizrazitiji pad cijene ostvaren kod usluga poziva ka mobilnim nacionalnim mrežama. Od početka primjene rezultata troškovnih modela u regulaciji cijene ove usluge, najveću stopu smanjenja cijene usluge od 45% Crnogorski Telekom je primijenio krajem 2016. godine.

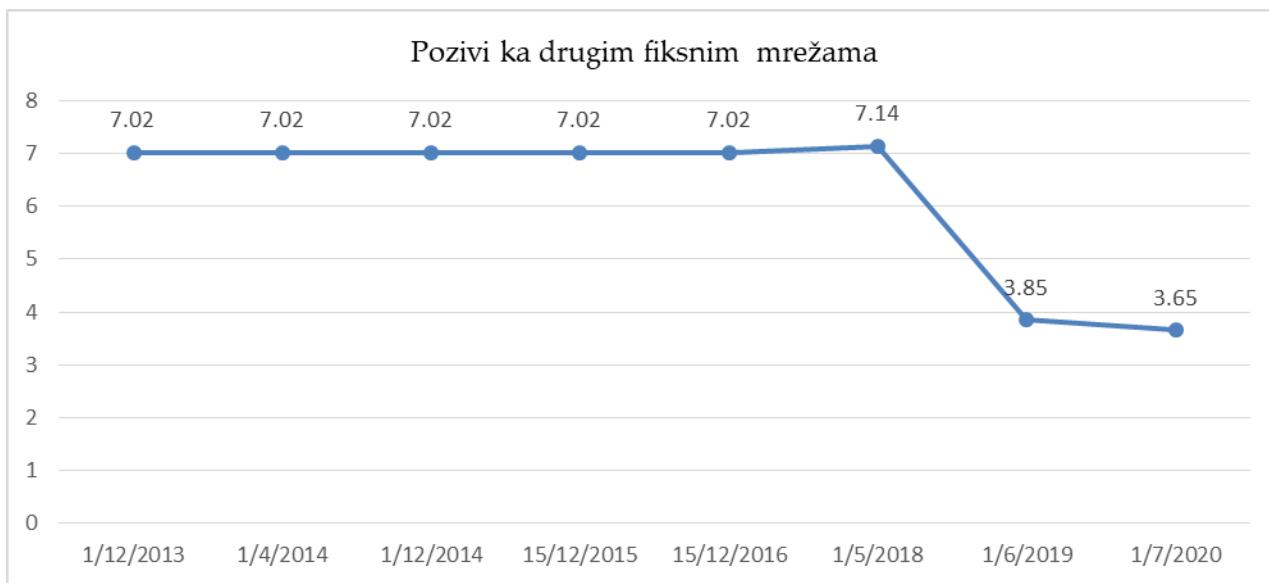
Prosječni godišnji pad cijene usluge poziva ka mobilnim mrežama u posmatranom periodu je 19%, dok je poređenjem važeće cijene u 2020. godini u odnosu na iznos referentne cijene iz 2013. godine ostvaren ukupan pad cijene usluge od 79%.

4) Javno dostupna usluga poziva ka fiksnim mrežama za fizička i pravna lica koje se pružaju na fiksnoj lokaciji

I Uporedni pregled cijena poziva ka fiksnim mrežama, rezultata troškovnog modela, prosjeka u regionu i državama članicama EU kao i trend kretanja cijene poziva ka drugim fiksnim mrežama u €/cent u periodu 2013-2020.godine

Tip usluge	Cijena iz Modela CT-a za 2018.godin u u €/min	Cijena koje je bila na snazi do 01.07.2020. u €/min	Model 2018/ Cijena prije 01.07.2020.g	Važeća cijena u €/min	Važeća cijena /Cijena prije 01.07.2020. god.	Prosjek regionala u €/min	Prosjek EU u €/min
Usluga poziva ka drugim fiksnim mrežama	0.0327	0.0385	-15.06%	0.0365	-5%	/	/

- Cijena poziva ka drugim fiksnim mrežama iz modela za 2018. godinu niža je za 15.06% od cijene poziva koja je bila na snazi do 01.07.2020.godine;
- Cijena poziva ka drugim fiksnim mrežama koja se primjenjuje od 01.07.2020.godine niža je za 5% od cijene poziva koja je bila na snazi do 01.07.2020.godine.

Grafik br.5: Kretanje cijene poziva ka drugim fiksnim mrežama u €/cent u periodu 2013-2020.godine

Od početka primjene rezultata troškovnih modela u regulaciji cijene ove usluge, najveću stopu smanjenja cijene usluge, od oko 46%, Crnogorski Telekom je primijenio sredinom 2019. godine.

Prosječni godišnji pad cijene usluge lokalnih poziva u posmatranom periodu je oko 7%, dok je poređenjem važeće cijene u 2020.godini u odnosu na iznos referentne cijene iz 2013. godine ostvaren ukupan pad cijene usluge od 48%.

III Maloprodajno tržište javno dostupnih usluga međunarodnih poziva za pravna i fizička lica koji se pružaju na fiksnoj lokaciji

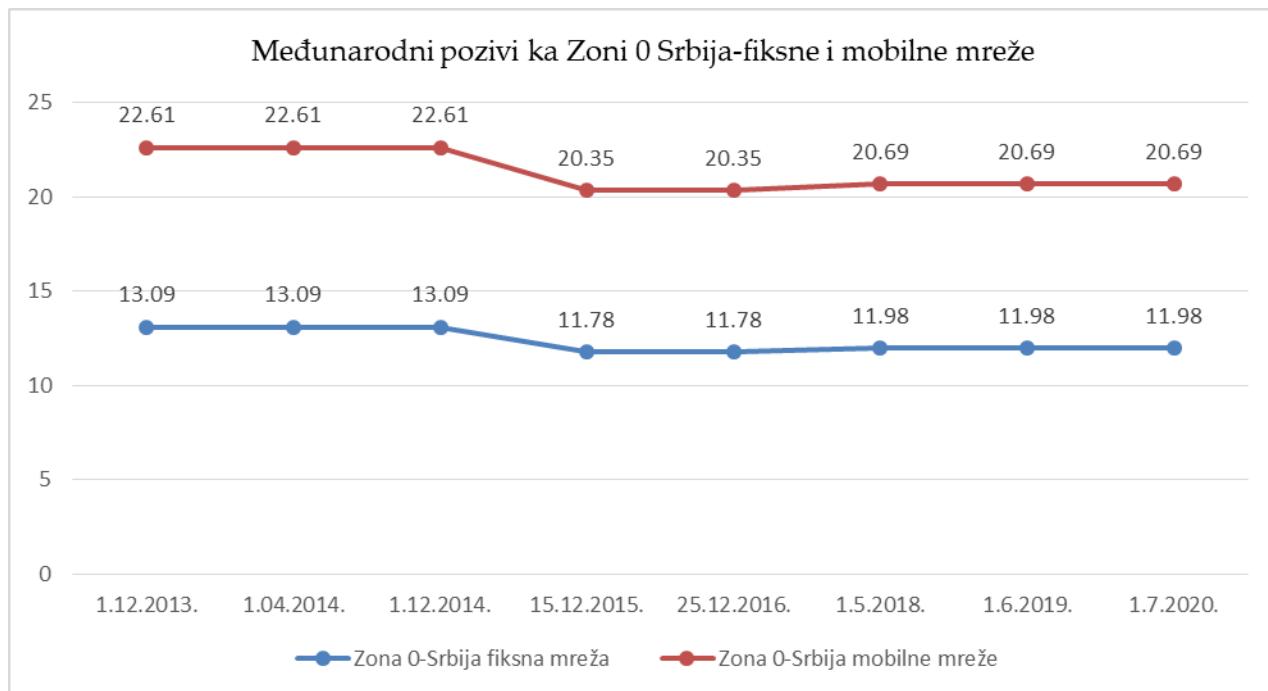
Maloprodajno tržište javno dostupnih usluga međunarodnih poziva za pravna i fizička lica koji se pružaju na fiksnoj lokaciji čine:

- pozivi prema geografskim brojevima (prema međunarodnim fiksnim elektronskim komunikacionim mrežama) i
- pozivi prema brojevima u međunarodnim mobilnim elektronskim komunikacionim mrežama.

I Uporedni pregled cijena usluga međunarodnih poziva, rezultata troškovnog modela, prosjeka u regionu i državama članicama EU kao i trend kretanja cijene (sa PDV-om)

MEĐUNARODNI POZIVI	Cijena iz Modela CT-a za 2018.godinu u €/min	Važeće cijene u €/min	Model 2018/važeće cijene
Zona 0 -Srbija fiksne mreže	0.174	0.1198	45.24%
Zona 0 -Srbija mobilne mreže	0.399	0.2069	92.85%
Zona 1-Region fiksna mreža	0.175	0.1198	46.08%
Zona 1 -Region mobilna mreža	0.393	0.2723	44.33%
Zona 2 - Evropa fiksna mreža	0.068	0.1101	-38.24%
Zona 2 - Evropa mobilna mreža	0.213	0.2287	-6.86%
Zona 3 - SAD i Kanada	0.042	0.0629	-33.23%
Zona 4 - Svijet fiksna mreža	0.089	0.3666	-75.72%
Zona 4 - Svijet mobilna mreža	0.229	0.5506	-58.41%
Zona 5 - Sateliti	3.082	0.7345	319.61%

1) Medjunarodni pozivi ka Zoni 0 Srbija -fiksne i mobilne mreže

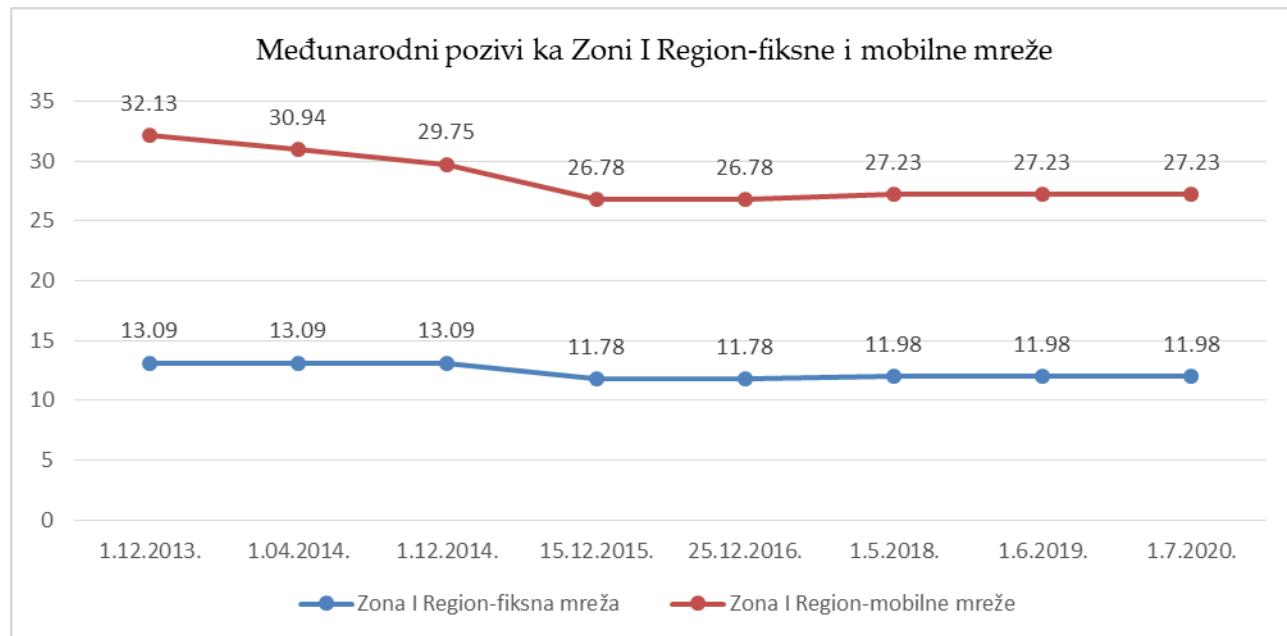
Grafik br.6: Kretanje cijene (sa PDV-om) medjunarodnih poziva ka Zoni 0 u €/cent u periodu 2013-2020.godine

Trend pada cijena usluga međunarodnih poziva ka Zoni 0 Srbija, kao što se vidi sa grafika, je blag s obzirom da je cjenovna regulacija na osnovu rezultata troškovnog modela primjenjena samo krajem 2015.godine. Promjena cijene, odnosno rast od 2%, u 2018. godini je posledica povećanja stope PDV-a sa 19% na 21%.

Prosječni godišnji pad cijene usluge međunarodnih poziva ka Zoni 0 Srbija koji završavaju u fiksnim i mobilnim mrežama u posmatranom periodu je iznosio 1%, dok je poređenjem važeće cijene u

2020.godini u odnosu na iznos referentnih cijena za pozive ka fiksnim mrežama i pozive ka mobilnim mrežama iz 2013. godine ostvaren ukupan pad cijene usluge od 8%.

2) Medjunarodni pozivi ka Zoni I Region- fiksne i mobilne mreže

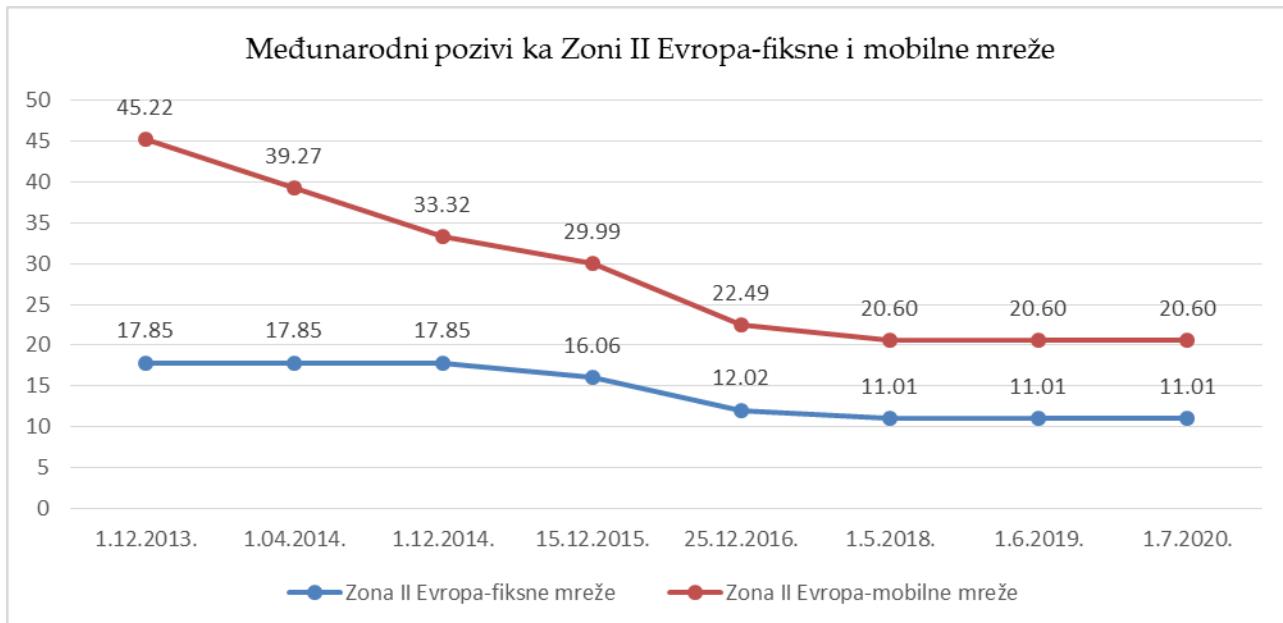

Grafik br.7 : Kretanje cijene (sa PDV-om) medjunarodnih poziva ka Zoni I u €/cent u periodu 2013-2020.godine

Trend pada cijena usluga međunarodnih poziva ka Zoni I koja završava u fiksnim mrežama je mnogo blaži u odnosu na pad cijene iste usluge koja završava u mobilnim mrežama regiona. U prvom slučaju cjenovna regulacija je primjenjena samo 2015. godine, dok se u drugom slučaju obaveza smanjenja cijena odnosila na početni trogodišnji period regulacije. Promjena nivoa cijena, odnosno rast od 2%, u 2018. godini je posledica povećanja stope PDV-a sa 19% na 21%.

Prosječni godišnji pad cijene usluge međunarodnih poziva ka Zoni I Region koji završavaju u fiksnim mrežama u posmatranom periodu je 1%, dok je prosječni godišnji pad cijene usluge međunarodnih poziva ka Zoni 1 Region koji završavaju u mobilnim mrežama 2%. Važeća cijena usluge međunarodnih poziva ka Zoni I Region koji završavaju u fiksnim mrežama u 2020. godini je niža za 8% u odnosu na cijenu iz 2013. godine, dok je važeća cijena usluge međunarodnih poziva ka Zoni I Region koji završavaju u mobilnim mrežama u 2020.godini ostvarila značajniji pad i niža je za 15 % u odnosu na cijenu iz 2013. godine.

4) Medjunarodni pozivi ka Zoni II Evropa- fiksne i mobilne mreže

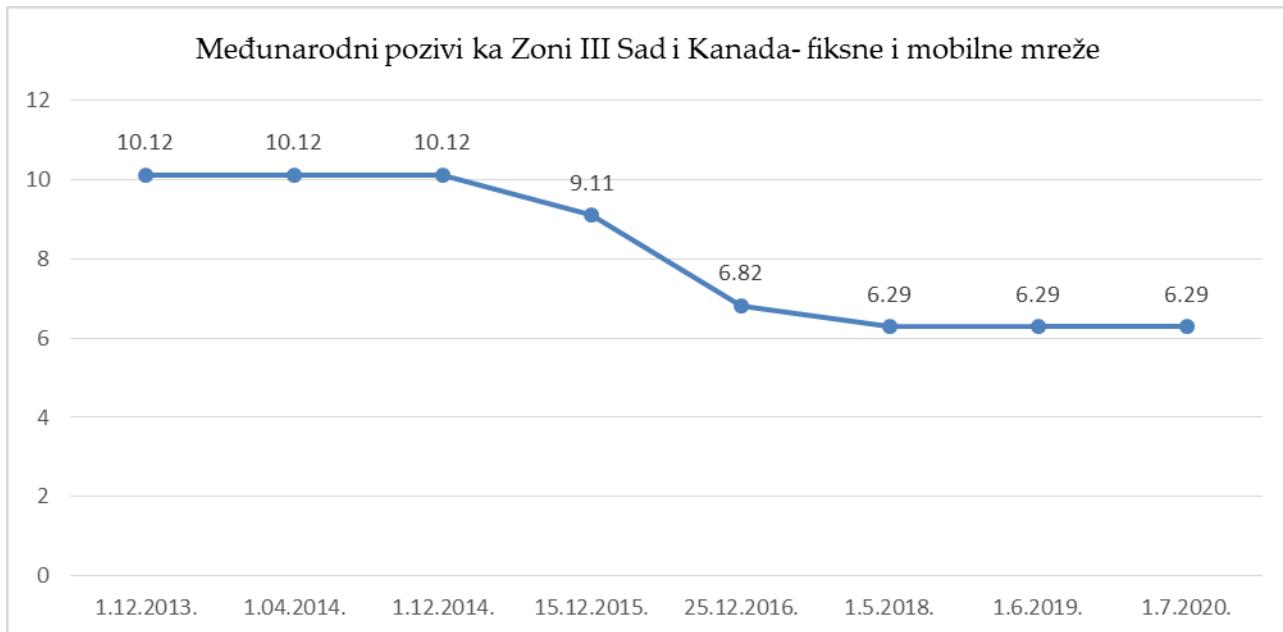

Grafik br.8 : Kretanje cijene međunarodnih poziva ka Zoni II u €/cent u periodu 2013-2020.godine

Na osnovu grafika zaključujemo da je blaži nagib krive koja pokazuje trend smanjenja cijene međunarodnih poziva ka Zoni II koji završavaju u fiksnim mrežama Evrope, jer je cjenovna regulacija primijenjena krajem 2015. i krajem 2016.godine, u odnosu na krivu koja pokazuje trend smanjenja cijene međunarodnih poziva ka Zoni II koji završavaju u mobilnim mrežama Evrope, gdje je cijena postupno smanjivana u početnom četvorogodišnjem periodu regulacije.

Prosječni godišnji pad cijene usluge međunarodnih poziva ka Zoni II Evropa koji završavaju u fiksnim mrežama u posmatranom periodu je 6%, dok je prosječni godišnji pad cijene usluge međunarodnih poziva ka Zoni II Evropa koji završavaju u mobilnim mrežama 10%. Važeća cijena usluge međunarodnih poziva ka Zoni II Evropa koji završavaju u fiksnim mrežama u 2020. godini je niža za 38% u odnosu na cijenu iz 2013. godine, dok važeća cijena usluge međunarodnih poziva ka Zoni II Evropa koji završavaju u mobilnim mrežama u 2020. godini ostvarila značajniji pad i niža je za 54% u odnosu na cijenu iz 2013. godine.

5) Medjunarodni pozivi ka Zoni III Sad i Kanada- fiksne i mobilne mreže

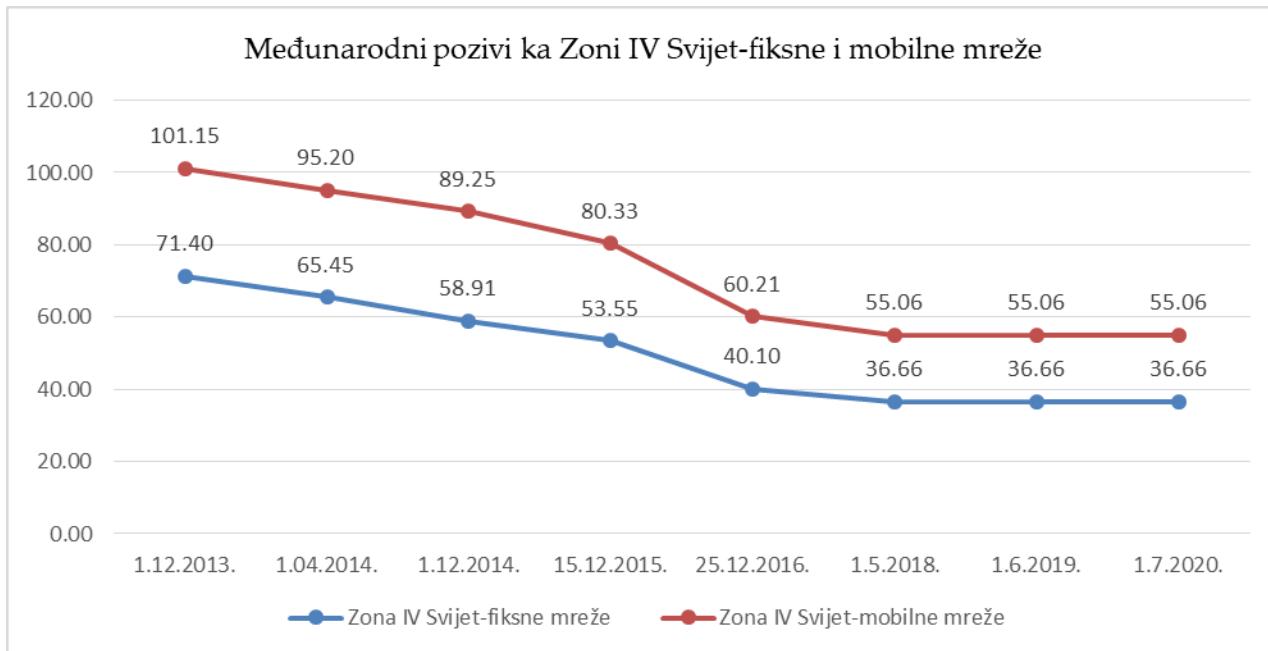

Grafik br.9 : Kretanje cijene medjunarodnih poziva ka Zoni III u €/cent u periodu 2013-2020.godine

Cijena usluge medjunarodnih poziva ka Zoni III Sad i Kanada je ista nezavisno od toga da li pozivi završavaju u fiksnim ili mobilnim mrežama. Smanjenje cijene ove usluge na nivou od po 10% je primijenjeno krajem 2015.godine i krajem 2018.godine (koje je malo ublaženo primjenom veće stope PDV-a). Značajnije smanjenje za četvrtinu vrijednosti je zabilježeno krajem 2016.godine.

Prosječni godišnji pad cijene usluge međunarodnih poziva ka Zoni III Sad i Kanada koji završavaju u fiksnim i mobilnim mrežama u posmatranom periodu je iznosio 6%, dok je poredjenjem važeće cijene u 2020.godini u odnosu na iznos referentne cijene iz 2013. godine ostvaren ukupan pad cijene usluge od 38%.

6) Medjunarodni pozivi ka Zoni IV Svijet-fiksne i mobilne mreže

Grafik br.10 : Kretanje cijene međunarodnih poziva ka Zoni IV u €/cent u periodu 2013-2020.godine

Cijene usluge međunarodnih poziva ka Zoni IV Svijet su se smanjivale ujednačenom dinamikom i u slučaju poziva koji završavaju u fiksnim i poziva koji završavaju u mobilnim mrežama. Cjenovna regulacija ovih usluga, kako je i predstavljeno grafikom, primjenjivana u petogodišnjem periodu, tj. od 2013.-2018.godine.

Prosječni godišnji pad cijene usluge međunarodnih poziva ka Zoni IV Svijet koji završavaju u fiksnim mrežama u posmatranom periodu je 9%, a prosječni godišnji pad cijene usluge međunarodnih poziva ka Zoni IV Svijet koji završavaju u mobilnim mrežama 8%. Važeća cijena usluge međunarodnih poziva ka Zoni IV Svijet koji završavaju u fiksnim mrežama u 2020. godini je niža za 49% u odnosu na cijenu iz 2013. godine, a važeća cijena usluge međunarodnih poziva ka Zoni IV Svijet koji završavaju u mobilnim mrežama u 2020.godini je niža za 46% u odnosu na cijenu iz 2013. godine.

IV Maloprodajno tržište širokopojasnog pristupa internetu

Maloprodajno tržište širokopojasnog pristupa internetu čine usluge širokopojasnog pristupa internetu, koje Crnogorski Telekom korisnicima omogućava pristupom putem xDSL i pristupom putem optičkih vlakana.

I Uporedni pregled cijena usluga širokopojasnog pristupa internetu, rezultata troškovnog modela, prosjeka u regionu i državama članicama EU kao i trend kretanja cijena

ŠIROKOPOJASNI PRISTUP INTERNETU - MALOPRODAJA	Cijena iz Modela CT-a za 2018.godinu u €/min	Važeće cijene u €/min	Cijene iz Modela za 2018. godinu/Važeće cijene
ADSL - Basic	10.71	/	/
ADSL - Fl@t 2	10.90	11.66	-6.52%
ADSL - Fl@t 5	11.47	/	/
ADSL - Fl@t 7	11.86	/	/
ADSL Fl@t B4	11.29	14.08	-19.81%
ADSL Fl@t B6	11.66	16.66	-30.01%
ADSL Fl@t B8	12.05	19.24	-37.37%
ADSL Fl@t B10	12.43	21.89	-43.22%

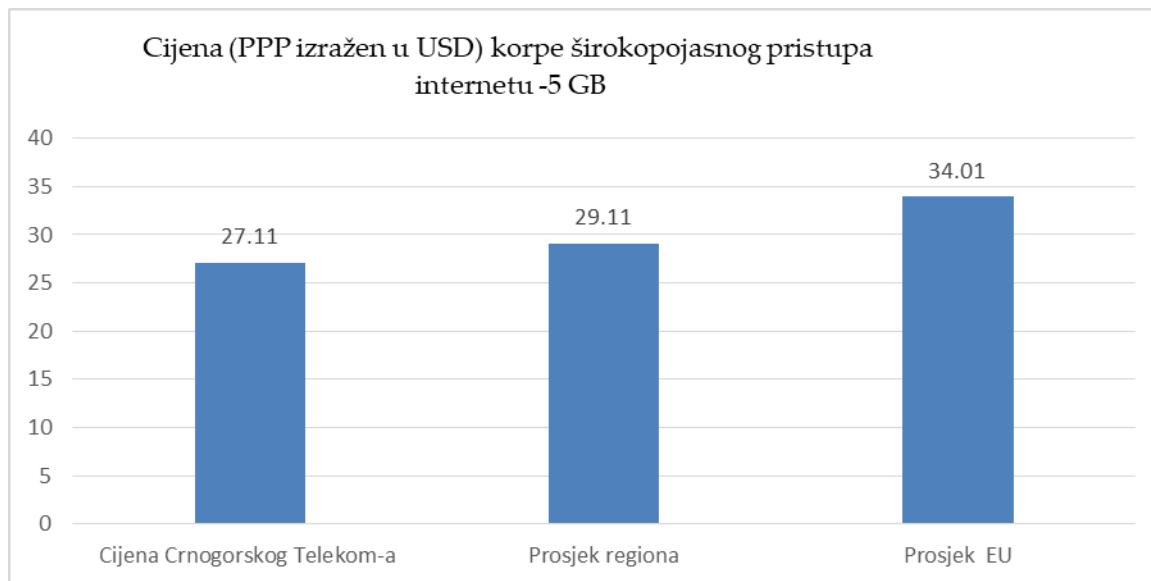
Poređenje cijena širokopojasnog pristupa Internetu na nivou maloprodaje Crnogorskog Telekom-a sa cijenama koje primjenjuju operatori u zemljama regiona je otežano iz razloga što operatori u različitim zemljama nude različite pakete, po pitanju brzina pristupa Internetu, količine podataka koja je uključena u mjesечnu cijenu korišćenja, kao i načina na koji se postupa nakon što se potroši uključena količina podataka (smanjenje brzine ili privremena suspenzija pružanja usluge).

Međutim, bazirajući se na najnovijem Dokumentu ITU-a "Trendovi cijena ICT-a za 2019. godinu" gdje su, iz razloga uporedivosti, korišćeni podaci o vrijednosti fiksne širokopojasne korpe sa mjesecnom potrošnjom podataka od najmanje 5 GB i minimalnom brzinom širokopojasne veze od 256 kbit /s izraženi prema Paritetu kupovne moći (PPP) u USD.

Uporedni pregled cijene korpe širokopojasnog pristupa internetu mjesecne potrošnje podataka od najmanje 5 GB (PPP izražen u USD) sa prosjekom u regionu i državama članicama EU

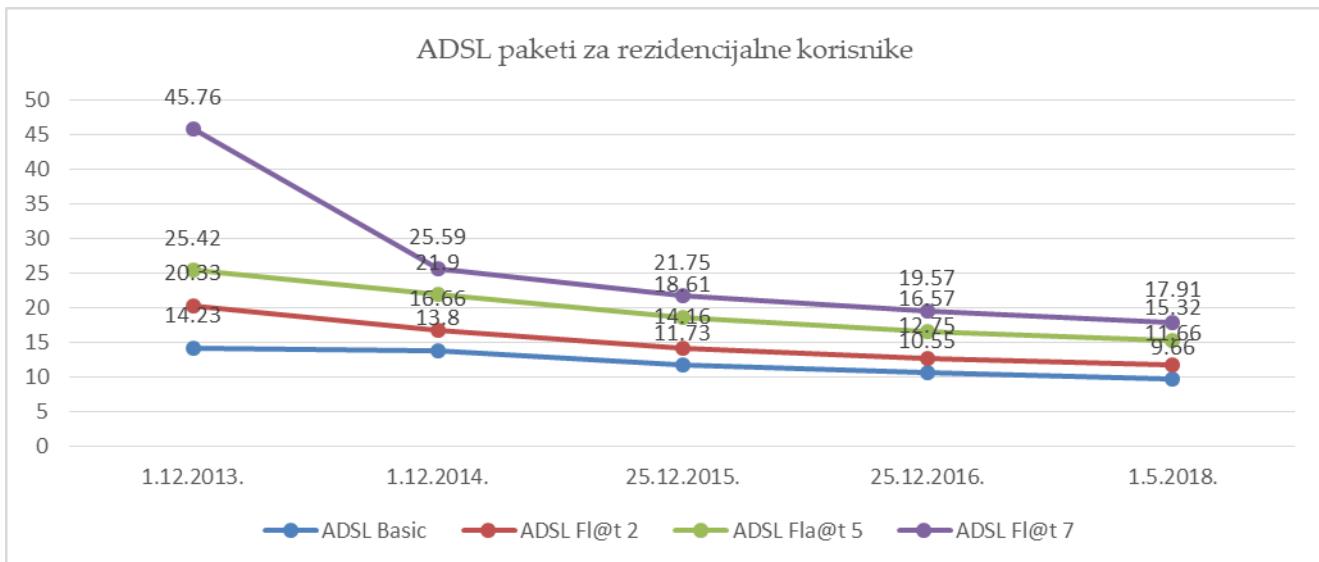
Tip usluge	Cijena Crnogorskog Telekom-a (PPP izražen u USD)	Prosјek regionala (PPP izražen u USD)	Prosјek EU (PPP izražen u USD)
Cijena korpe širokopojasnog pristupa internetu -5 GB	27.11	29.10	34.01

Vrijednost korpe usluga fiksne širokopojasne korpe sa mjesecnom potrošnjom podataka od najmanje 5 GB i minimalnom brzinom širokopojasne veze od 256 kbit /s Crnogorskog Telekom-a niža je za 7 % od prosjeka regionala i 20% od prosjeka EU.

Grafik br.11: Poređenje cijene korpe širokopojasnog pristupa internetu 5 GB prosjekom u regionu i u državama članicama EU

1) Usluge širokopojasnog pristupa internetu na nivou maloprodaje za rezidencijalne korisnike

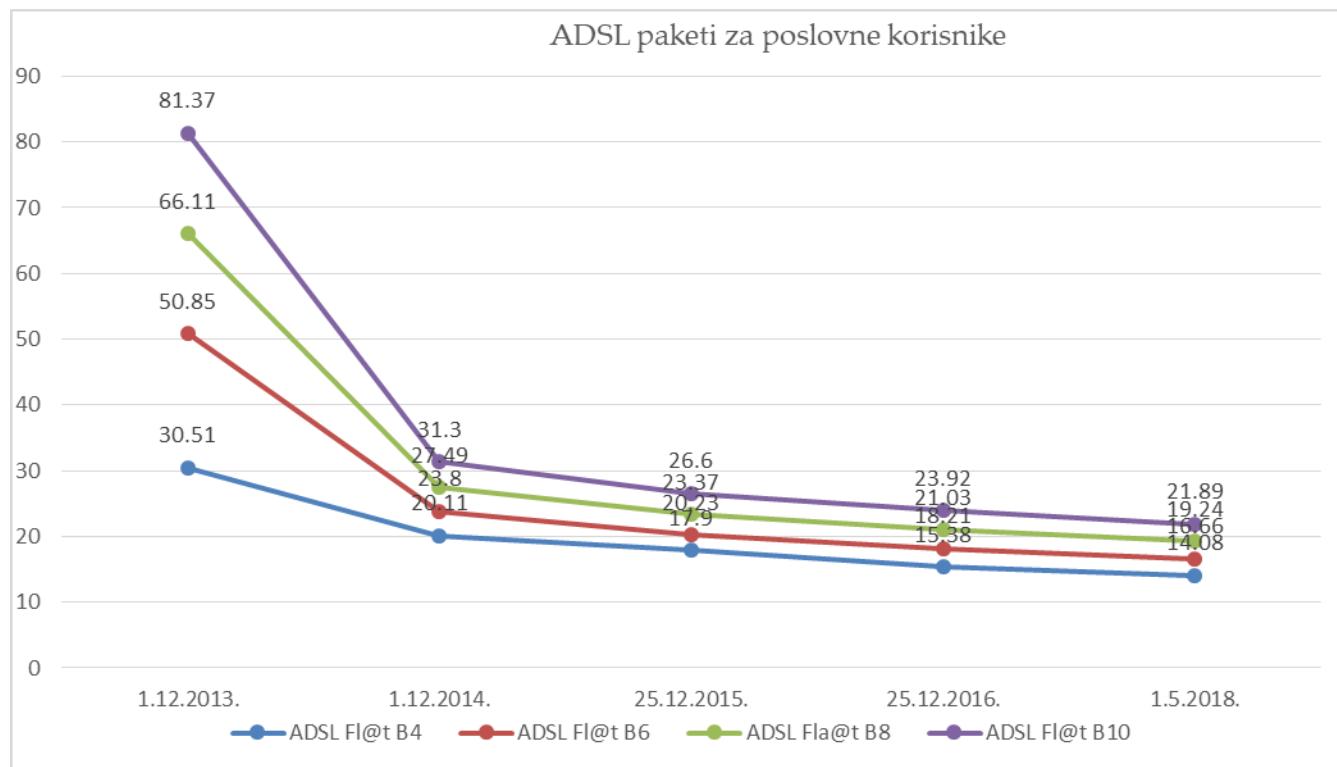

Grafik br.12: Kretanje cijena pretplate za ADSL pakete za rezidencijalne korisnike u €/mjesec u periodu 2013-2018.godine

Na osnovu grafika može se zaključiti da je kod cijena pretplate ADSL paketa izražen trend pada od 2013. godine do 2018. godine što je rezultat troškovnog i odvojenog računovodstva. U 2020. godini paketi ADSL Basic, Fl@t 5 i 7 su povučeni iz ponude Crnogorskog Telekoma.

Prosječni godišnji pad cijena u posmatranom periodu je iznosio 9%, 13%, 12% i 19% za pakete ADSL Basic, ADSL Fl@t 2, ADSL Fl@t 5 i ADSL Fl@t 7 respektivno. Poredjenjem važećih cijene u 2020.godini u odnosu na iznos cijena iz 2013. godine ostvaren ukupan pad cijene usluge od 32%, 43%, 40% i 61% za pakete ADSL Basic, ADSL Fl@t 2, ADSL Fl@t 5 i ADSL Fl@t 7 respektivno.

2) Usluge širokopojasnog pristupa internetu na nivou maloprodaje za poslovne korisnike

Grafik br.13: Kretanje cijena pretplate za ADSL pakete za poslovne korisnike u €/mjesec u periodu 2013-2018.godine

Na osnovu grafika zaključujemo da je primjenom rješenja Agencije o sniženju cijena za poslovne korisnike tokom analiziranog perioda od 2013. godine do 2018. godine izražen trend pada cijena.

Prosječni godišnji pad cijena u posmatranom periodu je iznosio 24%, 22%, 23% i 24% za pakete ADSL Fl@t B4, ADSL Fl@t B6, ADSL Fl@t B8 i ADSL Fl@t B10 respektivno. Poredjenjem važećih cijene u 2020.godini u odnosu na iznos cijena iz 2013. godine ostvaren ukupan pad cijene usluge od 73%, 67%, 71% i 73% za pakete ADSL Fl@t B4, ADSL Fl@t B6, ADSL Fl@t B8 i ADSL Fl@t B10 respektivno.

B CIJENE VELEPRODAJNIH USLUGA FIKSNE TELEFONIJE

Agencija je, nakon sprovedenih analiza relevantnih veleprodajnih tržišta, regulatornim mjerama kreirala stimulativno okruženje u smislu otklanjanja ili smanjenja barijera ulasku na relevantno tržište koje će doprinijeti većem stepenu konkurentnosti tržišta čime se posmatrano na dugi rok maksimiziraju benefiti krajnjih korisnika u pogledu mogućnosti većeg izbora pružalaca usluga i inovativnih usluga, povoljnijih cijena usluga i većeg nivoa kvaliteta usluga.

Agencija je propisanim regulatornim obavezama nakon prvog kruga analiza relevantnih tržišta uvela bazične elemente "ljestvice ulaganja" i to: obavezu veleprodajnog iznajmljivanja pretplatničkih linija (WLR), obaveze izbora i/ili predizbora operatora (CS/CPS), obavezu obezbeđenja pristupa putem razvezivanja lokalne petlje (LLU). Fundamentalna ideja koja stoji iza ovog pristupa je kreiranje regulatornog ambijenta, koji omogućava novim operatorima da se oslanjaju na tzv. konkurenčiju uslugama (service based competition) da bi u daljoj fazi napredovali na ljestvici ulaganja i predstavljali tzv.infrastrukturnu konkurenčiju (infrastructure based competition). Agencija se, kod određivanja regulatornih obaveza, rukovodila ciljevima promovisanja infrastrukturne konkurenčije, ali i povećanja stepena iskorišćenosti postojeće infrastrukture operatora.

U pogledu regulacije cijena veleprodajnih usluga Agencija je primjenjivala različite metode regulacije cijena. U slučaju usluga iznajmljivanja pretplatničkih linija na veleprodajnom nivou (WLR) i usluga obezbeđenja pristupa putem razvezivanja lokalne petlje (LLU) Agencija je primjenila „Retail minus“ metodologiju kao optimalnu metodu regulacije cijena.

Nadalje, u slučaju cijena usluga terminacije i originacije poziva iz fiksnih mreža i cijena usluga terminacije i originacije poziva iz mobilnih mreža, Agencija je poslednjih godina regulacije koristila Benchmarking metodologiju na bazi podataka iz Dokumenta BEREC-a o nivoima cijena naknada za fiksnu i mobilnu terminaciju.

Kod ostalih veleprodajnih usluga, Agencija se prilikom cjenovne kontrole bazirala na rezultatima troškovnih modela operatora. Operatori su jedinični trošak veleprodajnih usluga odredjivali primjenom troškovne osnovice bazirane na tekućim troškovima (CCA) i dugoročnih inkrementalnih troškova (LRIC) kao računovodstvene metodologije.

1) Usluge Veleprodajnog iznajmljivanja pretplatničkih linija (eng.Wholesale Line Rental-WLR)

I Uporedni pregled cijena relevantnih usluga, rezultata troškovnog modela, prosjeka u regionu i državama članicama EU

Uslugama Veleprodajnog iznajmljivanja pretplatničkih linija Crnogorski Telekom omogućava drugim operatorima korišćenje pretplatničkih linija, uz mogućnost izdavanja jedinstvenog računa (*eng. Single Billing through WLR*), kao i obezbeđenje javne gorovne telefonske usluge preko usluge Predizbora Operatora (CS/CPS).

TIP USLUGE	Cijene iz Modela CT-a za 2018.godinu u €	Važeće cijene u €	Cijene iz Modela za 2018.godinu/ važeće cijene
WLR usluga – PSTN	5.40	4.85	11.34%
WLR usluga – osnovni pristup ISDN BA	5.33	7.30	-26.99%
WLR usluga – primarni pristup ISDN PRA	18.96	48.55	-60.95%

2) Usluge Veleprodajnog (fizičkog) pristupa mrežnoj infrastrukturi na fiksnoj lokaciji

I Uporedni pregled cijena relevantnih usluga, rezultata troškovnog modela, prosjeka u regionu i državama članicama EU

Pristup razvezanoj lokalnoj petlji obuhvata usluge pristupa razvezanoj lokalnoj petlji u pristupnoj mreži Crnogorskog Telekom-a:

- a) Potpuni pristup razvezanoj lokalnoj petlji (upredena metalna parica) i
- b) Zajednički pristup razvezanoj lokalnoj petlji upotrebom širine pojasa frekvencijskog spektra iznad govornog pojasa frekvencijskog spektra upredene metalne parice.

TIP USLUGE	Cijene iz Modela CT-a za 2018.godinu	Važeće cijene	Cijene iz Modela 2018/ važeće cijene	Prosjek regionala ⁷	Prosjek EU ⁸
Usluga potpuno razvezanog pristupa lokalnoj petlji	4.24€	3.88€	9.28%	5.69	7.96
Usluga zajedničkog pristupa lokalnoj petlji	0.83€	1.16€	-28.45%	/	/

- Važeća cijena usluge potpuno razvezanog pristupa lokalnoj petlji Crnogorskog Telekom-a je za 32% niža od prosjeka regionala a 51% niža od EU prosjeka.

3) Usluge Veleprodajnog širokopojasnog pristupa

I Uporedni pregled cijena relevantnih usluga i rezultata troškovnog modela

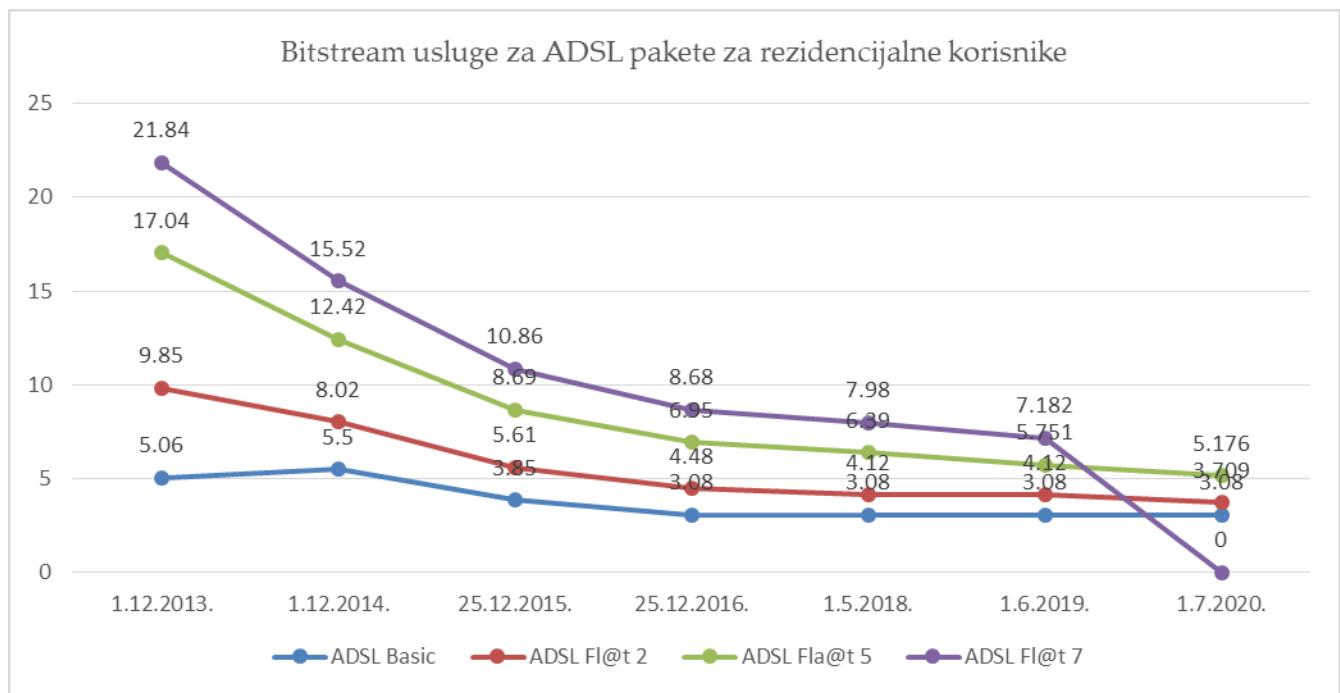
Usluge veleprodajnog širokopojasnog pristupa obuhvataju bitstream ADSL uslugu putem bakarne parice koja alternativnom operatoru omogućava pružanje usluge maloprodajnog širokopojasnog pristupa njegovim krajnjim korisnicima koji su istovremeno preplatnici Crnogorskog Telekoma za uslugu pristupa javnoj fiksnoj komunikacionoj mreži putem POTS/ ISDN BRA priključka.

ŠIROKOPOJASNI PRISTUP - VELEPRODAJA	Cijene iz Modela 2018. godina (€/mjesečno)	Cijene koje su bile na snazi do 01.07.2020.godine (€/mjesečno)	Odnos:Model 2018/Cijene koje su važile do 01.07.2020.god	Cijene koje stupaju na snagu 01.07.2020. godine(€/mjesečno)	Odnos: Važeće cijene/Cijene prije 01.07.2020/ (%)
ADSL Pristup	3.35	3.08	8.77%	3.08	0%
ADSL Fl@t 2	3.67	4.12	-10.92%	3.709	-10%
ADSL Fl@t 5	4.14	5.751	-28.01%	5.176	-10%
ADSL Fl@t B4	3.98	5.049	-21.17%	4.41	-10%
ADSL Fl@t B8	4.61	7.911	-41.60%	7.119	-10%
ADSL Fl@t B10	4.93	9.414	-47.63%	8.473	-10%

Nakon verifikacije rezultata modela Crnogorskog Telekoma za 2018. godinu, Agencija obavezala Crnogorski Telekom da od 01.07.2020. godine uskladi cijene relevantnih usluga sa rezultatima troškovnog modela na način da smanji cijene usluga bitstream pristupa u ADSL paketima (ADSL Fl@t 2, ADSL Fl@t 5, kao i ADSL Fl@t B4, B8 i B10) za 10%.

⁷ Cullen International Jul-2020 (Sjeverna Makedonija 3.41 €, Slovenija 8.09 €, Hrvatska 5.56€)

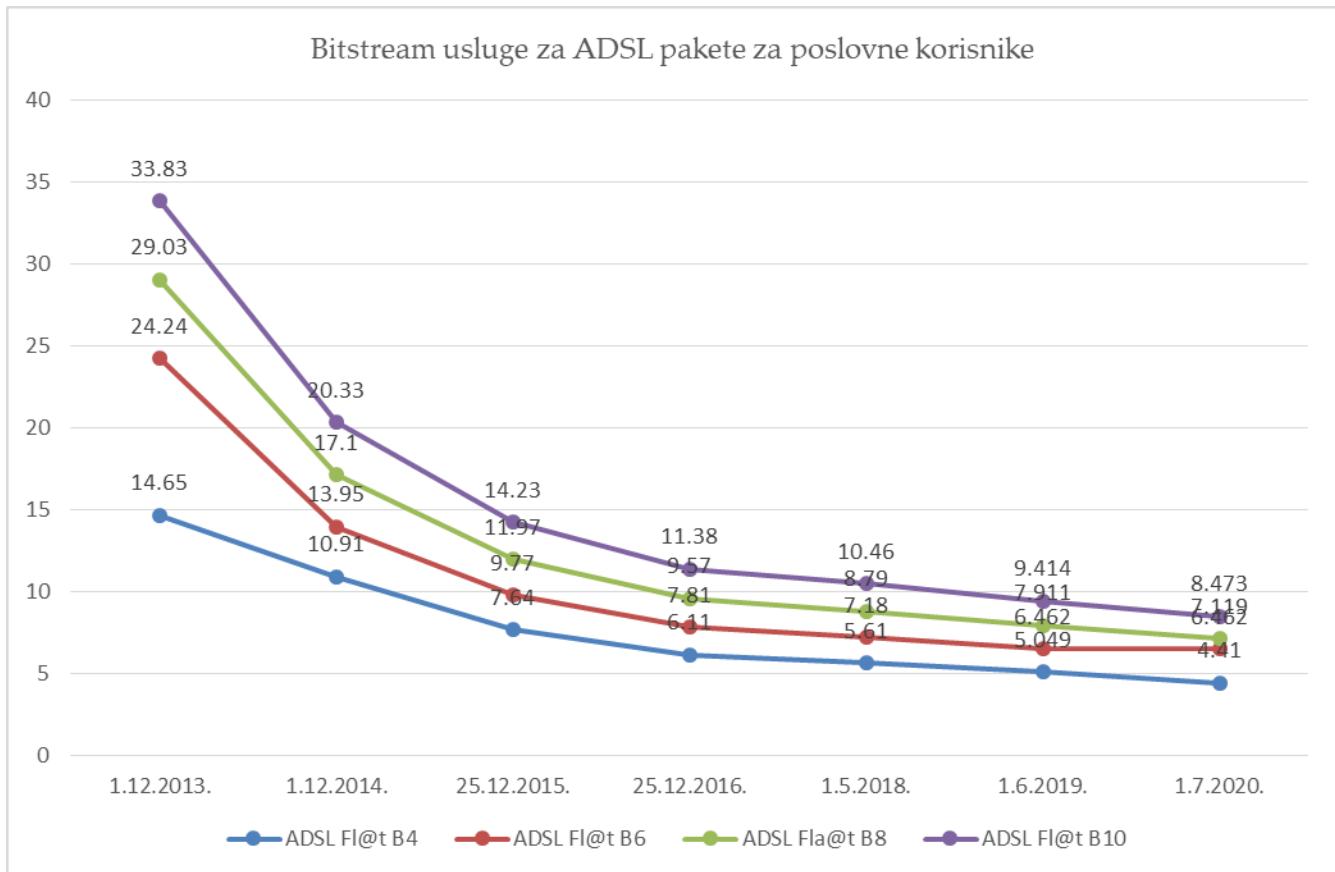
⁸ Cullen International Jul-2020

Grafik br.14: Kretanje cijena bitstream usluge za ADSL pakete za rezidencijalne korisnike u periodu 2013-2020.godine

Najizrazitiji pad cijena Bitstream usluga za ADSL pakete za rezidencijalne korisnike je bio u početnom trogodišnjem periodu regulacije kada se cijene za pojedine pakete snižavane do 30%, nakon kojeg je uslijedio period blažeg pada.

Prosječni godišnji pad cijene Bitstream usluge za ADSL pakete za rezidencijalne korisnike u posmatranom periodu je iznosio 7%, 14%, 18% i 16% za pakete ADSL Basic, ADSL Fl@t 2, ADSL Fl@t 5 i ADSL Fl@t 7 respektivno. Poredjenjem važećih cijene u 2020.godini u odnosu na iznos cijena iz 2013. godine ostvaren ukupan pad cijene usluge od 39%, 62%, 70% i 67% za pakete ADSL Basic, ADSL Fl@t 2, ADSL Fl@t 5 i ADSL Fl@t 7 respektivno.

Grafik br.15: Kretanje cijena bitstream usluge za ADSL pakete za poslovne korisnike u periodu 2013-2020.godine

Na osnovu podataka iz tabele i grafika, može se zaključiti da su krive koje prezentuju trend pada cijena bitstream usluga za ADSL pakete za poslovne korisnike sa paralelnim nagibima, što ukazuje da je primjenjeno proporcionalno sniženje cijena usluga po paketima.

Prosječni godišnji pad cijena Bitstream za ADSL pakete za poslovne korisnike u posmatranom periodu je iznosio 18%, 18%, 20% i 20% za pakete ADSL Fl@t B4, ADSL Fl@t B6, ADSL Fl@t B8 i ADSL Fl@t B10 respektivno. Poredjenjem važećih cijene u 2020.godini u odnosu na iznos cijena iz 2013. godine ostvaren ukupan pad cijene usluge od 70%, 73%, 75% i 75% za pakete ADSL Fl@t B4, ADSL Fl@t B6, ADSL Fl@t B8 i ADSL Fl@t B10 respektivno.

4) Usluge originacije/terminacije poziva u javnu telefonsku mrežu koje se pružaju na fiksnoj lokaciji

Usluge terminacije poziva se odnose na pozive koji završavaju u mreži Crnogorskog Telekom-a a dolaze od drugih operatora. U slučaju kada je drugi operator povezan na neku od tranzitnih centrala Crnogorskog Telekoma, Crnogorski Telekom proslijedi pozive od pristupne tačke do svih numeracija dodijeljenih Crnogorskom Telekomu na cijeloj teritoriji Republike (nacionalna terminacija). U slučaju kada je drugi operator povezan na neku od lokalnih centrala Crnogorskog Telekoma, Crnogorski Telekom proslijedi pozive od pristupne tačke samo ka geografskim numeracijama Crnogorskog Telekoma koje se nalaze u području definisanom mrežnim kodom lokalne centrale na kojoj je uspostavljena interkonekcija (terminacija u okviru mrežnog koda pristupne tačke).

Usluga originacije poziva obuhvata usluge u kojima Crnogorski Telekom prenosi, na osnovu koda za odabir operatora, pozive koje generišu krajnji korisnici Crnogorskog Telekoma unutar sopstvene mreže ili prema drugim mrežama, na pristupnu tačku drugog operatora. Usluga originacije poziva pruža se zavisno od tačke međupovezivanja koja može biti unutar lokalnog ili nacionalnog pristupnog područja. Ako se drugi operator spoji na lokalnoj pristupnoj tački, može se koristiti uslugama lokalne originacije poziva samo na području koje pokriva dotična lokalna pristupna tačka. Kod nacionalnog saobraćaja drugi operator može koristi usluge nacionalnog polaznog saobraćaja.

I Uporedni pregled cijena relevantnih usluga, rezultata troškovnog modela, prosjeka u regionu i državama članicama Evropske unije

TIP USLUGE	Cijena iz Modela CT-a za 2018.godinu	Cijene koje su bile na snazi do 01.07.2020.god.	Model 2018/ Cijene do 01.07.2020.god.	Važeće cijene	Proslek regiona ⁹	Proslek EU ¹⁰
Terminacija poziva iz javnih telefonskih mreža koja se pruža na fiksnoj lokaciji						
Lokalna terminacija	0.0058	0.0058	0%	0.0049	0.0048	0.0031
Nacionalna terminacija	0.0058	0.0058	0%	0.0049	0.0048	0.0031
Originacija poziva iz javnih telefonskih mreža koja se pruža na fiksnoj lokaciji						

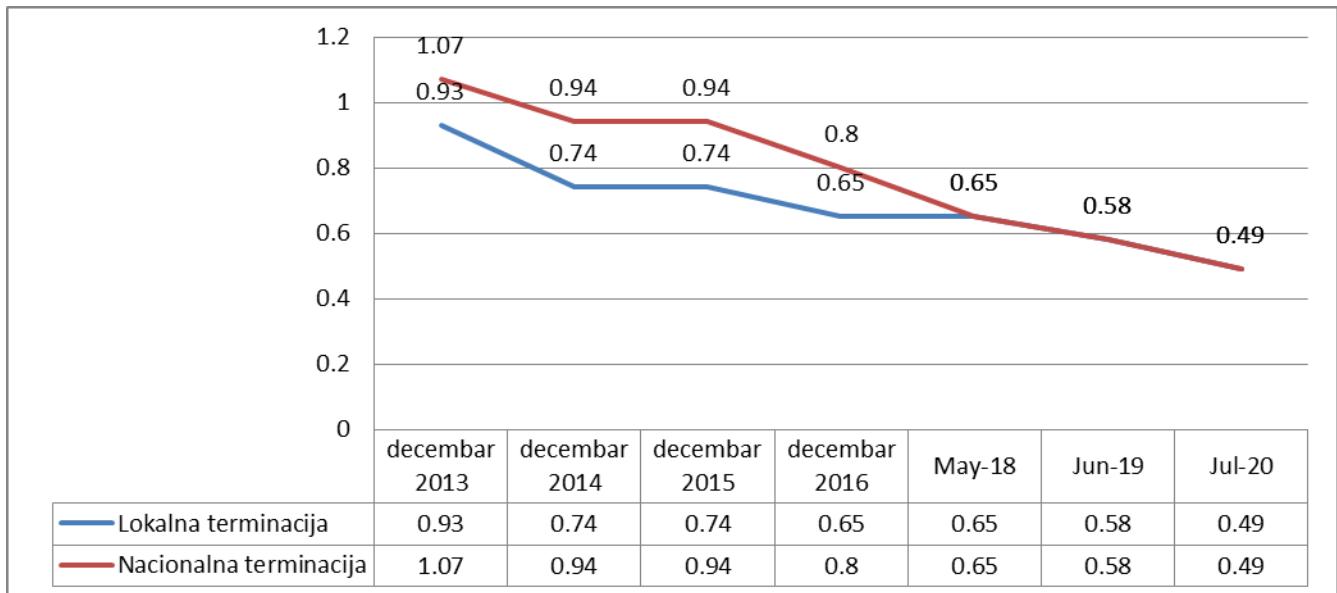
⁹ Za poređenje sa cijenama iz regiona uzete su cijene fiksne terminacije u Hrvatskoj (0.09 €cent/min), Srbiji 0.485 €cent/min), Makedoniji(0.5858 €cent/min), Kosovo (0.66€cent/min) i Crne Gora (0.58€cent/min) - ((BEREC BoR 20 (97) draft report januar 2020. Podatak za BIH uzet sa sajta BH Telekoma (0.45 €cent/min)

¹⁰ EU prosjek za originaciju korišćen je isti kao EU prosjek za terminaciju (BEREC BoR 20 (97) draft report januar 2020 iako postoje zemlje izuzeci gdje se cijena originacije razlikuje od cijene terminacije.

Lokalna originacija	0.0058	0.0058	0%	0.0049	0.0048	0.0031
Nacionalna originacija	0.0058	0.0058	0%	0.0049	0.0048	0.0031

Na osnovu podataka iz tabele zaključujemo:

- Važeća cijena usluge nacionalne originacije poziva iz mreže Crnogorskog Telekom-a koja je na snazi od 01. jula 2020. godine je na nivou prosjeka regiona, a za 58% iznad prosjeka EU.
- Važeća cijena usluge nacionalne terminacije poziva iz mreže Crnogorskog Telekom-a koja je na snazi od 01. jula 2020. godine je na nivou prosjeka regiona, a za 58% iznad prosjeka EU.

Grafik br.16 : Kretanje cijena usluga lokalne i nacionalne originacije/terminacije u periodu 2013-2020.godine

Na osnovu grafičkog prikaza može se zaključiti da cijena lokalne originacije/ terminacije ostvaruje najveću stopu smanjenja od 20% krajem 2014. godine, dok cijena nacionalne originacije/ terminacije najveću stopu smanjenja od 19% sredinom 2019. godine. Od sredine 2018. godine su izjednačene cijene lokalne originacije/terminacije i nacionalne originacije/ terminacije.

Prosječni godišnji pad cijena usluga lokalne originacije/ terminacije u posmatranom periodu je iznosio 10%, dok je u sučaju cijena usluga nacionalne originacije/ terminacije iznosio 12%. Na osnovu poređenja važećih cijene u 2020.godini u odnosu na referentne cijene iz 2013. godine konstatujemo da je kod cijena usluga lokalne originacije/ terminacije ostvaren ukupan pad od 47%, a kod cijena usluga nacionalne originacije/ terminacije ukupan pad od 54%.

5) Usluge veleprodajnih terminalnih i trunk segmenata iznajmljenih linija

Terminalni segmenti iznajmljenih linija tačka-tačka omogućavaju stalnu iznajmljenu vezu između dvije mrežne tačke koje se nalaze u mreži Crnogorskog Telekom-a, pri čemu obje mrežne završne tačke pripadaju teritoriji jedne opštine. Trunk segmenti iznajmljenih linija predstavljaju kapacitet u prenosnom sistemu jezgra mreže. Granice trunk segmenata nalaze se na teritoriji različitih opština, sa geografskog aspekta u objektu lokalnih TK Centara Crnogorskog Telekom-a, a sa funkcionalnog aspekta na digitalnom razdjelniku ili mrežnom uređaju ekvivalentne funkcionalnosti koji se nalazi u tom objektu.

I Uporedni pregled cijena relevantnih usluga, rezultata troškovnog modela i cijena koje će stupiti na snagu 01.06.2019.godine

VELEPRODAJA IZNAJMLJENIH LINIJA	Model 2018. godina (€/mjesečno)	Važeće cijene (€/mjesečno)	Odnos: model 2018 - važeće cijene (%)
TDM LL 64 kbps 2 km	23.71	23.04	2.91%
TDM LL 64 Mbps 5 km	23.72	23.27	1.93%
TDM LL 64 kbps 15 km	23.76	24.95	-4.78%
TDM LL 64 kbps 50 km	23.90	32.09	-25.52%
TDM LL 2 Mbps 2 km	28.98	58.67	-50.61%
TDM LL 2 Mbps 5 km	29.35	84.71	-65.35%
TDM LL 2 Mbps 15 km	30.55	120.41	-74.63%
TDM LL 2 Mbps 50 km	34.78	206.93	-83.19%
TDM LL 34 Mbps 2 km	110.05	325.08	-66.15%
TDM LL 34 Mbps 5 km	115.85	354.90	-67.36%
TDM LL 34 Mbps 15 km	135.17	621.18	-78.24%
TDM LL 34 Mbps 50 km	202.81	1016.82	-80.05%
TDM LL 155 Mbps 2 km	366.63	452.76	-19.02%
TDM LL 155 Mbps 5 km	389.46	504.42	-22.79%
TDM LL 155 Mbps 15 km	465.54	781.20	-40.41%
TDM LL 155 Mbps 50 km	731.84	1685.46	-56.58%
IP LL 10 Mbps 2 km	54.59	123.86	-55.92%
IP LL 10 Mbps 5 km	56.96	152.38	-62.62%
IP LL 10 Mbps 15 km	64.84	209.48	-69.05%
IP LL 10 Mbps 50 km	92.43	409.55	-77.43%
IP LL 100 Mbps 2 km	256.92	378.99	-32.21%
IP LL 100 Mbps 5 km	280.56	436.51	-35.72%
IP LL 100 Mbps 15 km	359.39	646.50	-44.41%
IP LL 100 Mbps 50 km	635.29	1381.50	-54.01%

Važeće cijene usluga terminalnih i trunk segmenata iznajmljenih linija značajno odstupaju od nivoa jediničnih troškova iz modela za fiksnu mrežu Crnogorskog Telekom-a, narocito kad su u pitanju iznajmljene linije većeg kapaciteta. Samo su u slučaju usluga iznajmljenih linija TDM LL 64 kbps 2 km i TDM LL 64 Mbps 5 km važeće cijene malo niže od njihovih jediničnih troškova.

C CIJENE VELEPRODAJNIH USLUGA MOBILNE TELEFONIJE

Veleprodajne usluge terminacije poziva u mobilnim mrežama i originacije poziva iz mobilnih mreža

Usluge terminacije se odnose na pozive koji završavaju u individualnim mrežama mobilnih operatora, a koji potiču iz nacionalnih mreža drugih fiksnih i mobilnih operatora.

Usluga originacije govornih poziva je elektronska komunikaciona usluga preko koje krajnji korisnik drugog operatora koji se nalazi u oblasti pokrivenosti signalom mobilne mreže operatora sa značajnom tržišnom snagom može da uspostavi govorni poziv sa prenosivog terminalnog uređaja povezanog na krajnju tačku mobilne mreže operatora.

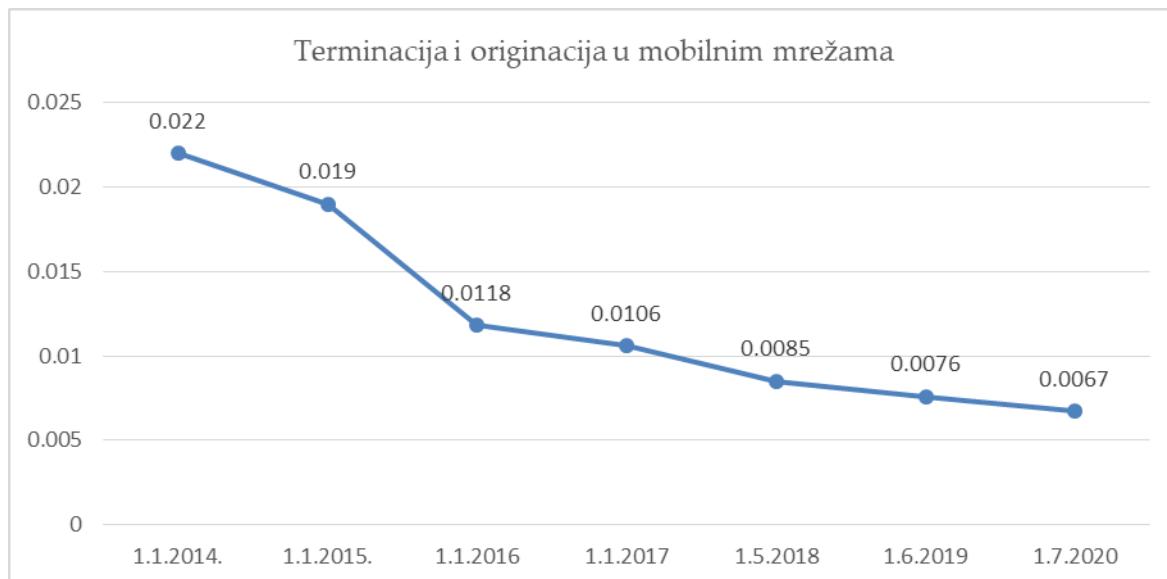
I Uporedni pregled cijena terminacije/originacije poziva u mobilnim mrežama kod operatora u Crnoj Gori, u regionu i državama članicama EU

MOBILNA ORIGINACIJA/ TERMINACIJA	Model 2018	Cijene iz referentnih ponuda operatora prije 01.07.2020.god	Odnos: Cijena do 01.07.2020.god./model 2018	Važeća cijena	Odnos: važeće cijene/cijena do 01.07.2020.god.
Crnogorski Telekom	0.0061	0.0076	-19.74%	0.0067	-11.8%
Telenor	0.0074	0.0076	-2.63%	0.0067	-11.8%
Mtel	0.0067	0.0076	-11.84%	0.0067	-11.8%

- Cijene usluge mobilne originacije/terminacije Crnogorskog Telekoma koje su bile na snazi do 01.07.2020. godine su 19,74% iznad jediničnih cijena iz troškovnog modela;
- Cijene usluge mobilne originacije/terminacije Telenor-a koje su bile na snazi do 01.07.2020. godine su 2,63% iznad jediničnih cijena iz troškovnog modela;
- Cijene usluge mobilne originacije/terminacije Crnogorskog Telekoma koje su bile na snazi do 01.07.2020. godine su 11,84 % iznad jediničnih cijena iz troškovnog modela;
- Važeće cijene usluga mobilne originacije/terminacije su za 11,8% niže od cijena koje su bile na snazi do 01.07.2020.godine.

TIP USLUGE	Cijene iz Modela CT-a za 2018.god. u €/min	Cijene iz referentnih ponuda operatora prije 01.07.2020.god	Odnos: Cijena do 01.07.2020.god /model 2018	Važeće cijene	Odnos: važeće cijene/cijena do 01.07.2020.god	Prosjek regionala ¹¹	Prosjek EU ¹²
Originacija/ Terminacija poziva u mobilnim mrežama	0.0061	0.0076	-19.74%	0.0067	-11.8 %	0.0094	0.0085

Na osnovu podataka sa grafika zaključujemo da je cijena terminacije i originacije poziva u mobilnim mrežama koja je stupila na snagu 01.07.2020. godine niža za 29% od prosjeka regionala, odnosno 21% ispod prosjeka EU.

Grafik br.17: Kretanje cijena usluga terminacije/originacije poziva iz mobilnih mreža u periodu 2014-2020.godine

¹¹ Prosjek cijena regionala je utvrđen na osnovu podataka o cijenama iz referentnih ponuda operatora iz okruženja kao i (BEREC BoR 20 (97) draft report-a januar 2020 (Srbije 1.2167 €cent/min, Makedonije 1.0547 €cent/min, Hrvatske 0.6049 €cent/min, Kosovo 1.1460 €cent/min I Crna Gora 0.67€cent/min).

¹² (BEREC BoR 20 (97) draft report januar 2020

Na grafiku je prikazan opadajući trend kretanja cijena usluga terminacije i originacije poziva iz mobilnih mreža u analiziranom periodu. Najveći pad cijena od 38% primijenjen je u 2016 godini.

Prosječni godišnji pad cijena usluga originacije/terminacije poziva u mobilnim mrežama u posmatranom periodu je iznosio 17%, dok je poredjenjem važećih cijene u 2020.godini u odnosu na cijene iz 2013. godine ostvaren je ukupan pad cijene usluge od 70%.